

TEKST: DEUTERONOMIUM 18:9-14

DR. M.J. PAUL

TEKSTKEUS

Dit Bijbelgedeelte bevat zowel een waarschuwing tegen allerlei occulte praktijken als de aankondiging van 'een profeet'. Dit laatste gedeelte wordt aangehaald in Handelingen 3:22 en 7:37. Het is opvallend dat beide zaken naast en tegenover elkaar staan: profetie is Gods alternatief voor het afgewezen magische en occulte zoeken naar Gods wil.

EXEGESE

Datering en opbouw

1. Het boek Deuteronomium geeft de afscheidsredevoeringen van Mozes, net voordat Israël het beloofde land binnentrekt. De dateringen van het boek in de oudtestamentische wetenschap lopen uiteen. In mijn proefschrift *Het Archimedisches punt van de Pentateuchkritiek* (1988) heb ik argumenten gegeven voor een ontstaan in de vroege tijd van Israël. Het is aannemelijk dat de inhoud grotendeels teruggaat op Mozes.
2. De opbouw van Deuteronomium wordt de laatste decennia vaak vergeleken met buitenbijbelse verdragen tussen ongelijke partijen ('vazalverdragen'). Op grond daarvan kiezen veel uitleggers voor de volgende opbouw: Inleiding met voorgeschiedenis (h. 1-4), grondbepalingen (h. 5), uitwerking van de bepalingen (h. 6-26), zegen en vloek (h. 27-30), opvolging (h. 31-34). Het is overigens wel zo dat Deuteronomium de weergave is van een redevoering. De inhoud is daarom minder formeel dan bij de gevonden verdragen het geval is.
3. De laatste jaren wordt steeds duidelijker dat de wetten in Deuteronomium in min of meerdere mate gerangschikt zijn in de volgorde van de Tien Geboden. Daarmee worden de beknopt geformuleerde wetten nader uitgelegd. Het sabbatsgebod blijkt te maken te hebben met de feesten in Israël en het sabbatsjaar, en het vijfde gebod betreft niet alleen de ouders, maar ook de gezagsdragers in het land. Het zesde gebod wordt ondermeer uitgewerkt in een oorlogswetgeving. De afbakeningen zijn grotendeels duidelijk, maar soms zijn de overgangen vloeiend.
4. De onderwerpen die te maken hebben met het vijfde gebod staan in Deuteronomium 16:18-18:22. Eerst komen de rechters aan bod (16:18-17:13). Hun rechtspraak moet rechtvaardig zijn en heeft ook betrekking op de handhaving van de zuivere godsdienst. Daarna volgt de mogelijkheid een koning te benoemen (17:14-20). Als men overgaat tot deze bestuursvorm, moet de koning van Israël zich in bepaalde opzichten onderscheiden van de koningen van andere volken. Als derde groep gezagsdragers worden de Levitische priesters genoemd (18:1-8). De bepalingen gaan vooral over hun inkomsten.
5. In plaats van de directe introductie van een vierde groep, namelijk de profeten, volgt eerst een opsomming van heidense praktijken (18:9-14), en daarna komen de profeten. In 19:1-13 gaat het over de vrijsteden, een onderwerp dat te maken heeft met het zesde gebod ('doodslag').

Occulte praktijken in Deuteronomium 18:9-14

Wanneer de Israëlieten in het beloofde land komen, mogen zij niet handelen overeenkomstig de gruwelijke en verfoeilijke praktijken van de volken die daar nu nog zijn (vs. 9; vgl. 7:25-26; 17:1,4). Er mag bij de Israëlieten niemand gevonden worden die een van de volgende acht activiteiten beoefent. Ten eerste zijn zoon of dochter door het vuur doen gaan. Daarmee wordt vermoedelijk een offer bedoeld, al is het ook mogelijk dat het een vuurproef betreft waardoor de goden kunnen antwoorden (12:31).

Vervolgens is het plegen van waarzeggerij verboden. Het werkwoord *qasam* wordt gebruikt door Bileam (Num. 22:7; 23:23; voor de beroepsbeoefenaars, zie 1 Sam. 6:2; Jes. 44:25 en Jer. 27:9; Zach. 10:2). Ezechiël beschrijft een aantal technieken van de koning van Babel die bij waarzeggerij aan de orde zijn: pijlen schudden, terafim raadplegen en leverschouw (Ezech. 21:21).

De derde afgewezen praktijk betreft het duiden van voortekens, waarschijnlijk vooral van de wolken ('*anan* betekent 'wolk'), en vermeld in Leviticus 19:26; 2 Koningen 21:6 en 2 Kronieken 33:6. In dergelijke opsommingen kan een specifieke manier van waarzeggen bedoeld zijn, maar elders lijkt het woord in meer algemene zin gebruikt te worden (hier in vs. 14; Richt. 9:37; Jes. 2:6; 57:3 en Mi. 5:11).

Daarna komt het wichelen, het schouwen van tekens, aan de orde (vgl. Lev. 19:26; 2 Kon. 17:17; 21:6 en 2 Kr. 33:6). De genoemde methoden zijn voor ons niet goed te onderscheiden, maar ze hebben in ieder geval te maken met het voorspellen van de toekomst.

Als vijfde mogelijkheid is de tovenarij vermeld (vs. 10; vgl. Ex. 7:11; 22:18; 2 Kr. 33:6; Dan. 2:2; Mi. 5:11 en Mal. 3:5). Het betreft hier meer magie dan waarzeggen of toekomstvoorspellen.

Vervolgens wordt het bezweren genoemd, waarmee bedoeld zal zijn dat een bezweringsformule of banspreuk over iemand uitgesproken wordt (vgl. Jes. 47:9,12; Ps. 58:6). De term betekent letterlijk: 'iemand die banden legt', waarmee bedoeld wordt: een ander binden door magische bindingen of bezweringsformules.

Als zevende praktijk staat er het ondervragen van een dode of een waarzeggende geest, waarmee het spiritisme aangeduid wordt. Met '*oob*' wordt een (doden)geest aangeduid of het bezweringsmiddel dat deze representeert waardoor men in contact met de geest kan komen. Het woord *yidde 'oni* is afgeleid van het werkwoord 'weten': een wetende, waarzeggende (doden)geest. Omdat de beide termen bijna altijd in combinatie voorkomen, en slechts één werkwoord gebruikt wordt, is het mogelijk een samenvattende vertaling te gebruiken: 'kennisgeesten' of 'orakelgeesten' (vgl. NBV: geesten).

Tot slot staat in deze opsomming het raadplegen van de doden (vs. 11; vgl. 1 Sam. 28; Jes. 8:19 en 19:3).

De precieze aard van deze praktijken is voor ons niet helemaal duidelijk, maar de beschrijvingen wijzen in de richting van occulte en magische praktijken waardoor mensen de toekomst kunnen weten en beïnvloeden. Wie zich hiermee bezig houdt, bedrijft een gruwel voor de HEERE. Deze zaken zijn zo erg, dat de bewoners van Kanaän om deze reden weggedreven worden en de Israëlieten in hun plaats mogen wonen (vs. 12).

Mozes roept daarentegen zijn volk op volkomen toegewijd te zijn aan de HEERE, hun God (vs. 13). Samenvattend komen de bovengenoemde heidense praktijken nog een keer de orde: de (wolken)waarzeggerij en andere vormen van waarzeggerij zijn niet toegelaten aan de Israëlieten (vs. 14).

Zie verder de Bijbelcommentaren, bijvoorbeeld M.J. Paul, G. van den Brink, J.C. Bette (red.), *Bijbelcommentaar Leviticus-Deuteronomium*. Studiebijbel Oude Testament, deel 2, Veenendaal, 2005.

De profeet in Deuteronomium 18:15

In plaats van al de genoemde methoden geeft de HEERE aan zijn volk een profeet, uit hun midden, uit hun broeders (verwanten), zoals dat ook het geval is bij Mozes.

1. Het woord *nabi* (profeet) wordt meestal vergeleken met het Akkadische werkwoord *nabu*, roepen, proclameren. Het is niet duidelijk of het woord in actieve of passieve betekenis opgevat moet worden. Meestal wordt gekozen voor de passieve opvatting: iemand die (door God) geroepen is. De aanduiding 'ziener' is ook mogelijk (1 Sam. 9:9). Het lijkt hier alsof het profetschap bij Mozes begint (zie ook Deut. 5:23-31; Jer. 7:25; Am. 2:9-11), maar het woord 'profeet' wordt reeds gebruikt bij Abraham (Gen. 20:7; Ps. 105:12-15), Aäron (Ex. 7:1; vgl. 4:16) en Mirjam (Ex. 15:20). Bij andere godsdiensten komen ook profeten voor, en de Bijbel noemt het bestaan van profeten van Baäl en Asjera (1 Kon. 18:19; 2 Kon. 10:19 en Jer. 2:8). Er zijn diverse teksten van profeten gevonden in Egypte, Mari en het Neo-Assyrische rijk. Toch zijn de verschillen erg groot, want de nadruk lag daar op de praktijken als waarzeggerij, astrologie en droominterpretatie. Vgl. N.H. Ridderbos, *Israëls profetie en 'profetie' buiten Israël*. Den Haag, 1955 en K.A. Kitchen, *The Reliability of the Old Testament* (Grand Rapids, 2003), 383-395.

2. Hoewel hier het enkelvoud 'profeet' staat, is bedoeld dat er in de loop van de geschiedenis steeds profeten zijn, omdat één enkele profeet geen alternatief is voor de afgewezen praktijken. Het is mogelijk het woord 'profeet' als collectivum op te vatten (vgl. 'koning' in 17:14), zodat profeten bedoeld zijn in plaats van een enkele profeet (zie de vertaling van het NBV). Ook mogelijk is het werkwoord 'verwekken' op te vatten in distributieve zin: telkens zal God doen optreden, waarbij er meestal één profeet tegelijk is. Dat meer profeten bedoeld zijn, blijkt ook uit vers 20, waar de mogelijkheid van valse profetie onderkend wordt en de verzen 21-22, waar staat hoe de profeten getoetst moeten worden (vgl. ook 13:5). Tevens past de aannahme van allerlei profeten in de rij van ambtsdragers die hier behandeld worden in het kader van het vijfde gebod: de rechters, de koning(en), de priesters en de profeten.

3. De uitdrukking 'als mij' wordt gewoonlijk verbonden met het profetschap. Zo vertaalt de NBV 'profeten zoals ik'. Er is echter ook een andere mogelijkheid, namelijk om 'uit uw broeders, zoals mij' op elkaar te betrekken. De strekking is dan niet dat de bedoelde profeet net zo'n persoon of ambtsdrager is als Mozes, maar dat hij net als Mozes afkomstig is uit hun eigen midden. Deze interpretatie is gegeven door de middeleeuwse Joodse geleerde Rashi en weer naar voren gebracht door G. Kwakkel in *Wonderlijk gewoon. Profeten en profetie in het Oude Testament* (Barneveld, 2003) 10-27. De volgorde van de woorden pleit voor deze interpretatie (de verwijzing van 'zoals' naar het laatste zelfstandige naamwoord daarvoor) en ook verdwijnt dan de vaak gesignaleerde tegenstrijdigheid met Numeri 12:6-8 en Deuteronomium 34:10-12, waar sprake is van een verschil tussen Mozes en de gewone profeten.

De profeten en de grote Profeet (Handelingen 3 en 7)

Voor velen is het duidelijk dat Petrus en Stefanus Deuteronomium 18:15 toepassen op Christus als de grote Profeet (Hand. 3:22-23 en 7:37). Voor de Kanttekeningen van de Statenvertaling is dat de reden om vanuit het Nieuwe Testament de tekst in Deuteronomium 18 overeenkomstig te verklaren. Toch is het vanuit het verband aannemelijker om te kiezen voor de opvatting dat ook in Handelingen profeten in het meervoud bedoeld zijn. Petrus geeft vier verwijzingen naar de profeten: a) alle profeten hebben tevoren geboodschapt dat de Christus lijden zou (3:18); b) de heilige profeten hebben gesproken over de tijden van de wederoprichting van alle dingen (vs. 21); c) Mozes heeft gesproken over een profeet naar wie geluisterd moet worden (vs. 23); d) Samuël en al de profeten daarna hebben deze dagen aangekondigd (vs. 24). Volgens de gangbare exegese gaat het in drie van de vier uitspraken

over de profeten van het Oude Testament. Het is te begrijpen dat Petrus in de ontmoeting met zijn Joodse volksgenoten zich beroept op de Schrift, die gezag voor hen had. Heeft Petrus hier ook naar Christus verwezen?

A.H. Edelkoort schrijft: 'Wie die passage [nl. Hand. 3] nauwkeurig leest, die merkt dat Petrus Dt. 18:15 in het geheel niet op den Christus toepast; integendeel verwijst hij in vs. 24 naar de geheele rij van profeten, die er van Samuël af geweest zijn, en zegt, dat zij "deze dagen" te voren verkondigd hebben, nl. de dagen van de verschijning van Jezus Christus. Hij gebruikt dus het woord van Mozes op juiste wijze.' (*De Christusverwachting in het Oude Testament*, Wageningen, 1941, 77). B.J. Oosterhoff geeft aan: 'Het woord 'profeet', dat Mozes in het enkelvoud gebruikt, heeft hier collectieve betekenis. Er worden onder verstaan al de profeten, die God tot Israël zenden zal. Dat is evenzo het geval in Hand. 3:22'. (*Israëls profeten*, Baarn, z.j., 52).

In dat geval is het betoog van Petrus consistent: vier maal verwijst hij naar de profeten en het is voor het volk van het grootste belang naar hun woorden te horen, want het zijn woorden van God. Juist wanneer alle profeten goddelijke autoriteit ontvangen hebben, is het nodig de boodschap van Samuël en de latere profeten ter harte te nemen. En als consequentie dient men in Christus te geloven. Zie verder mijn bijdrage over deze tekst in M.C. Mulder en A. Noordegraaf (red.), *Hoop voor Israël. Perspectieven uit Handelingen* (Zoetermeer, 2007) 80-102.

Overigens was er in de tijd van het Nieuwe Testament wel een verwachting van een grote profeet, zoals blijkt uit teksten als Johannes 1:21; 6:14 en 7:40.

THEOLOGISCHE NOTITIES

1. Voor 'vervloekingen', verbonden met occulte praktijken, zie de preekschets over Numeri 23:23.

2. Volgens Deuteronomium 18 behoort bij de zegeningen van het verbond dat God profeten aan zijn volk geeft. In de historisch-kritische benadering van het Oude Testament, vooral zoals die vorm kreeg in de negentiende eeuw, gaan de profeten vooraf aan de wet en het verbond. De profeten zijn dan de geestelijke vernieuwers die religieuze veranderingen en de bijbehorende wetgeving tot stand brengen. Dit is tegengesteld aan de eigen voorstelling van het Oude Testament dat de profeten gegeven zijn in het kader van het verbond en de bijbehorende wetgeving en daarom ook oproepen tot gehoorzaamheid aan de Thora. In overeenstemming daarmee spreekt Jesaja: 'En wanneer zij dan tot ulieden zeggen zullen: Vraagt waarzeggers en duivelskunstenaars, die daar piepen en binnensmonds mompelen; zo zegt: Zal niet een volk zijn God vragen? zal men voor de levenden de doden vragen? Tot de wet en tot de getuigenis! Zo zij niet spreken naar dit woord, het zal zijn, dat zij geen dageraad zullen hebben' (Jes. 8:19-20).

3. Tussen de behandeling van de priesters en de profeten in staat een uitvoerig verbod tegen waarzeggerij en spiritisme. Wat betekent deze onderbreking? Toch niet anders dan het aangeven van de grote tegenstelling tussen de heidenen en Israël in het te weten komen van Gods wil. De heidenen zoeken krampachtig kennis van de toekomst door het schouwen van de lever van een dier en door acht te geven op vogelgeluiden, maar Israël ontvangt profeten die Gods woord mogen verkondigen. Wanneer hier alleen de Messias bedoeld zou zijn, zou Israël eeuwenlang zonder goddelijke aanwijzingen geweest zijn. Maar voortdurend heeft God profeten gezonden, opdat ze daardoor niet mee behoeven te doen met de occulte praktijken van waarzeggerij die bij de buurvölker voorkomen. Dus de instelling van de profeten is Gods antwoord op het afgewezen occultisme.

4. Wanneer Israël in verbondenheid met zijn God leeft, onberispelijk en loyaal (18:13), dan zal Hij op zijn tijd onderwijs geven over de toekomst en over allerlei actuele zaken, maar het volk mag geen eigenmachtige methoden hanteren om de toekomst te weten te komen of te beïnvloeden. Daarom is het een straf als de profetie niet of nauwelijks aanwezig is. De afwezigheid van profetie is er in de tijd van Eli (1 Sam. 3:1), Saul (1 Sam. 28:3,6), Salomo (een indirecte conclusie), Asaf (Ps. 74:9) en de ballingschap (Klaagl. 2:9,20). In 1 Makkabeeën 4:46 en 9:27 staat dat ook er geen profeet is. Dit is overigens geen aanwijzing dat de profetie in het geheel is opgehouden.

5. De bovengenoemde tegenstelling tussen profetie en occultisme blijkt ook uit andere gedeelten van het Oude Testament. Koning Saul gaat naar een spiritiste te Endor, omdat God niet meer tot hem spreekt door dromen, de Urim, of de profeten (1 Sam. 28:6). Dezelfde tegenstelling komt ook duidelijk naar voren in het reeds geciteerde Jesaja 8:19-20. Het bedrijven van waarzeggerij en wichelarij (tegen het verbod van Lev. 19:26,31 en Deut. 18:9-14 in) is een van de oorzaken van de ondergang van het Tienstammenrijk (2 Kon. 17:17-18).

6. God onderwees Israël door Zijn Woord (vaak gesproken en opgetekend door profeten). Naast de groeiende verzameling heilige boeken, beginnend met de Thora, was er soms een directe leiding in concrete omstandigheden. Dit gebeurde door profeten, door de Urim en de Tummim van de hogepriester of door dromen. Vgl. de situatie van Saul, waarin God zich niet meer door deze middelen bekend maakt (1 Sam. 28:6).

7. Het is opmerkelijk in de opsomming van Deuteronomium 18, dat de occulte praktijken niet bestempeld worden als zinloos of overbodig. Het zou best kunnen zijn dat de praktijken wel werken, zodat we moeten aannemen dat er geestelijke machten achter schuilgaan (vgl. Deut. 4:19-20 en 29:26 over 'toebedeelde goden' en 32:8 in LXX en Qumran). In 1 Korinthe 10:20 spreekt Paulus over de demonen die verbonden zijn met de afgoden. Als er verband is met de demonen of duivelen, is de scherpe afwijzing van die handelingen goed te begrijpen. Ze worden beschouwd als 'een gruwel'. Ze zijn een directe reden dat de Israëlieten het land Kanaän ontvangen en dat de oorspronkelijke bewoners uitgeroeid worden (Gen. 15:16).

8. Voor alle volgende profeten geldt principieel hetzelfde: ze mogen niet hun eigen woorden spreken, maar moeten doorgeven wat God tot hen gezegd heeft. Daarbij kan er gerust onderscheid zijn tussen de profeten; ze hebben hun eigen karakter en stijl, en niet allen ontvangen evenveel boodschappen, maar fundamenteel is het goddelijk gezag waarmee zij spreken. God geeft immers Zijn boodschap in hun mond (18:18). Israëlieten die ongehoorzaam zijn, zullen bestraft worden (vs. 19).

9. In het Nieuwe Testament komen profeten en profetessen voor, ook na de komst van Jezus Christus, over Wie gezegd wordt dat God eerder gesproken heeft door de (oudtestamentische) profeten, maar nu door Hem (Heb. 1:1). Voorbeelden zijn: Zacharias (Luk. 1:67), Johannes de Doper (Luk. 1:76), Anna (Luk. 2:36), Agabus e.a. (Hand. 11:27-28; 21:10), profeten te Antiochië (Hand. 13:1), Judas en Silas (Hand. 15:32), gemeenteleden in Efeze (Hand. 19:6), dochters van Filippus (Hand. 21:9) en gemeenteleden in Korinthe (1 Kor. 12, 14). Vgl. Efeze 2:20 en 4:11.

10. Veel christenen accepteren alleen de Tien Geboden als normatief en beschouwen de overige geboden in de eerste Bijbelboeken als 'ceremonieel' of 'burgerlijk'. In dat geval is het moeilijk een directe toepassing te maken van Deuteronomium 18 naar onze tijd. De benadering dat de wetgeving een uitwerking is van de Tien Geboden, biedt echter de

mogelijkheid op zoek te gaan naar de blijvende principes in de gegeven wetten. De vormgeving is mogelijk sterk gekleurd door het verbond aan de Sinai, maar de grondgedachte kan blijvende geldigheid hebben. Vgl. hiervoor mijn bijdrage 'De blijvende relevantie van de oudtestamentische wetgeving', *Theologia Reformata* 49 (2006) 38-60.

11. Wanneer de genoemde occulte methoden in relatie staan met duivelse machten, is het een permanente lijn in de Bijbel dat wij hiermee niet te maken mogen hebben. De Kanaänitische praktijken worden al afgewezen in Genesis 15:16 (verduidelijkt in Deut. 18:12), dus nog voor het verbond aan de Sinai. In het verlengde liggen de Nieuwtestamentische oproep zich onbesmet te bewaren van de wereld (Jak. 1:27). Toverij wordt daar eveneens afgewezen (Hand. 8, Simon de tovenaer; Hand. 13, Elymas; Op. 18:9; 21:8; 22:15). De vroegchristelijke kerk heeft achter de occulte praktijken een geestelijke werkelijkheid gezien, waar christenen zich verre van moesten houden. Tevens werden velen bevrijd van demonische machten. Bijv. W.C. van Dam, *Wezens uit onzichtbare werelden* (Kampen, 1993), hoofdstuk 2.

12. Het klassieke Avondmaalsformulier rekent magische praktijken als aanstootgevende zonden: 'Allen die zich bezig houden met toverij en waarzeggerij, vee, mensen of andere dingen magisch wijden en aan zulke handelingen geloof hechten' (hertaling 2004).

13. Het gereformeerde protestantisme is terughoudend geweest in zijn uitlatingen over occulte praktijken. Binnen de vroege calvinistische traditie hebben de predikant F. Perreaud en de hoogleraar L. Danneau hierover echter wel gepubliceerd. In Nederland is de controverse tussen Descartes en Jakobus Koelman van belang. Laatstgenoemde schrijft in zijn *Schriftmatige Leere der Geesten*: 'Eerst, Of'er waarlijk tovery in de wereld is, Of'er toveraars, toveressen en Duivels konstenaars zyn; dat is, die door Duivels hulp en raad te werk gaan, die of uitdruklijk en klaar, of ingewikkeld en duisterlijk, eenige gemeenschap of omgang, direct of indirect met den Duivel houden, en een verbond met hem maken? ... Of'er betoverde lieden zyn, dat is, die door den Satan op de wil van eenig boos mensch (die met hem gemeenschap houd) jammerlijk gequelt, gepijnigt en geplaagt zijn? of de Duivel op de wil van die menschen wel aan beesten en menschen quaad doet, beledigt, en ook doodet? Of de Duivel op de wil van menschen, die hem toevertrouwen, in een deel ydele, ja t'eenegaar krachteloose middelen, en woorden gebruiken, iets goeds werkt, geneesing toebrengh, enz.? Op alle deze vraagen antwoorden wy, *Ja*; Bekker zegt *Neen*; hy houd al dat werk maar voor bedriegery.' (Utrecht, 1695, 267-268. Geciteerd in W.P.C. Knuttel, *Balthasar Bekker. 's-Gravenhage*, 1906, 262-265).

14. Over de verhouding tussen Woord en Geest en over het karakter van het voortgaande spreken van de Heilige Geest bestaan veel meningen. Voor een overzicht vanuit de kerkgeschiedenis over de eigentijdse werkingen van de Heilige Geest, zie R.J.A. Doornenbal en P.A. Siebesma (red.), *Gaven voor de gemeente*, Zoetermeer, 2005.

AANWIJZINGEN VOOR DE PREDIKING

1. De preek is bedoeld om een brug te slaan tussen de tekst en de leefwereld van de hoorders. Daarom is het van belang zowel de exegese te beoefenen als die leefwereld te kennen. Een deel van de gemeente weet weinig van occultisme af, een ander deel mogelijk veel. De prediker kan zich verdiepen in de materie door eens de afdeling 'esoterie' van een boekhandel te bekijken of allerlei bladen in een tijdschriftenkiosk. Via internet is met bepaalde zoektermen een overvloed aan beschrijvingen van films en muziek te vinden. In het boekje *Occulte machten en bevrijding* (Heerenveen, 2005) heb ik hedendaagse voorbeelden

genoemd. Daarnaast is het wenselijk om bij gemeenteleden hun ervaringen en vragen op dit gebied na te gaan.

2. Het tekstgedeelte is sterk waarschuwend tegen verkeerde praktijken, omdat hierdoor de relatie tussen God en Zijn volk verstoord wordt. Wanneer de bredere context van het Gods omzien naar mensen, Zijn beloften aan Abraham en het verbond aan de Sinai als achtergrond meegenomen wordt, ontstaat een evenwichtiger beeld. Deuteronomium 18 is een onderdeel van een hartstochtelijk pleidooi van Mozes dat de Israëlieten de Heere hun God zullen dienen en liefhebben. Vanuit die relatie kan men zich niet inlaten met dat wat een gruwel is in Gods oog. Datzelfde geldt in Zijn relatie met de gemeente.

3. Israël is in de latere geschiedenis heel gevoelig voor de afgewezen zaken. Allerlei keren blijkt de aantrekkingskracht van zaken die verboden zijn (2 Kon. 17:17; 21:6). Hoe komt dit? Toegepast op onze tijd: we kunnen waarschuwen tegen verkeerde zaken, maar wat is de aantrekkingskracht ervan? Hoe sluiten hedendaagse occulte zaken aan bij angsten, onzekerheid, verlangen naar invloed en de behoefte om de toekomst veilig te stellen?

4. Het Bijbelgedeelte geeft aan dat de Heere een veel rijker alternatief heeft door met Zijn volk te communiceren via profeten. Bepaalde zaken mogen niet, maar Hij schenkt een grotere gave daarvoor in de plaats. Wat wil de Heere in onze tijd schenken in de persoonlijke omgang met Hem? Tal van nieuwtestamentische beloften kunnen hier genoemd worden, zoals verlossing, bevrijding, levensleiding en eeuwige toekomst.

5. Deuteronomium 18 behandelt niet de situatie dat Israëlieten zich al op dit terrein begeven hebben en dus gezondigd hebben. Andere passages gaan hier wel op in en de wetgeving staat in het kader van het verbond, waarin ook de dienst der verzoening met de offers een plaats heeft.

6. Veel mensen die zich bezig houden met het occulte zijn niet bereid om er 'zomaar' mee te stoppen. Als men om hulp vraagt, is dat meestal vanwege de ervaren problemen en angsten. Het rijke evangelie biedt uitkomst voor mensen die ervaren dat de dienst van satan een harde dienst is. Het is opmerkelijk dat Jesaja spreekt over de angsten die mensen meemaken wanneer zij van de levende God afwijken en naar waarzeggers en duivelskunstenaars gaan. 'En een ieder van hen zal daar doorgaan, hard gedrukt en hongerig; en het zal geschieden, wanneer hem hongert, en hij zeer toornig zal zijn, dan zal hij vloeken op zijn koning en op zijn God, als hij opwaarts zal zien. Als hij de aarde aanschouwen zal, ziet, er zal benauwdheid en duisternis zijn; hij zal verduisterd zijn door angst, en voortgedreven door donkerheid' (8:21-23). Jesaja mag echter ook bemoedigen: 'Maar het land, dat beangstigd was, zal niet gans verduisterd worden (...). Het volk, dat in duisternis wandelt, zal een groot licht zien; degenen, die wonen in het land van de schaduw des doods, over dezelve zal een licht schijnen' (9:1-2).

Welke boodschap hebben wij voor hen die geen uitweg meer zien?

7. Hoe spreekt God profetisch tot ons? Hoe leidt Hij onze weg? Petrus beschrijft de rijkdom van de profetische openbaring: 'Wij hebben het profetische woord dat zeer vast is, en gij doet wel dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats' (2 Petr. 1:19). Behalve door Zijn Woord onderwijst de Heere ook door Zijn Geest en maakt daarmee duidelijk dat Hij ook in onze tijd de levende God is. Christus is het Hoofd van Zijn Gemeente en de leden zijn met Hem verbonden (Ef. 1:22-23; 5:23). Dit bepaalt hun leven! Wanneer de werking van Gods Geest tot het verleden beperkt wordt en er slechts een dode orthodoxie

overblijft, blijken velen extra gevoelig te zijn voor de verleidingen van het occulte, omdat er dan wel een direct contact met een geestelijke wereld mogelijk is.

8. Hoe meer het occultisme oprukt in Nederland, des te meer is het van belang nuchter en waakzaam te zijn, want de tegenpartij, de duivel, gaat om als een briesende leeuw, zoekend wie hij kan verslinden. Daarom doet Petrus de oproep hem te weerstaan (1 Petr. 5:8-9). De geestelijke wapenrusting van Efeze 6:10-20 is van belang. We mogen weten: 'Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, opdat Hij de werken van de duivel zou verbreken' (1 Joh. 3:8).

LITURGISCHE SUGGESTIES

Schriftlezingen: Deut. 18:9-22; 2 Kon. 17:17-23; Mark. 16, Ef. 6, Hand. 19.

Zingen: Ps. 2:1,7; 32:5,6; 73:12,13; 85:3; 145:1,5; LvK 293; 304:3; 435:4.